

1987-07-01

วิจารณ์หนังสือ : รำพันพิลาป พากษ์ภาษาอังกฤษ โดย วอลเตอร์ เอฟ. เวลลา

สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/jletters>

Part of the [Arts and Humanities Commons](#)

Recommended Citation

จงสถิตยวัฒนา, สุจิตรา (1987) "วิจารณ์หนังสือ : รำพันพิลาป พากษ์ภาษาอังกฤษ โดย วอลเตอร์ เอฟ. เวลลา," *Journal of Letters*: Vol. 19: Iss. 2, Article 13.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/jletters/vol19/iss2/13>

This Editorial is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Letters by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

วิจารณ์หนังสือ

Lamentations : บทแปลรำพันพิลาป - เจาฝันอันเป็นจริง ?

เชื่อกันว่า การแปลกวีนิพนธ์นั้นเป็นความใฝ่ฝันอันไม่อาจเป็นจริงได้ เพราะไม่ว่าจะด้วย **ปัญญา** หรือ **ความรัก** ผู้แปลก็ย่อมมีอาจจะแปลหรือถ่ายทอดความหมายและความตั้งใจทั้งมวลอันเป็น **วิญญาณ** ของกวีนิพนธ์จากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งได้ แต่ถึงกระนั้น การแปลกวีนิพนธ์ก็ได้ดำเนินสืบเนื่องกันมาช้านานนับพันปี ทั้งในโลกราวรณคดี ตะวันออกและตะวันตก การแปลนี้เองได้เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดวรรณคดีมากมายหลากหลาย เชื่อมโยงและแผ่กระจาย วัฒนธรรมต่างชาติต่างภาษาให้มาสัมพันธ์และส่งอิทธิพลต่อกันได้อย่างลึกซึ้ง

ในโลกปัจจุบันซึ่งดูจะมีขนาดเล็กลงจนทุกคนยอมรับว่า มนุษย์ทุกคนเป็นพี่น้องร่วมสังคมโลกเดียวกัน การแปลวรรณคดีก็ยังคงมีความสำคัญและเป็น **ความใฝ่ฝัน** ของกวีและนักแปลอยู่เช่นเดิม เพราะมนุษย์ยังคงปรารถนาจะได้สัมผัสรับรู้สิ่งแปลกใหม่ทางไกลตนเองอยู่ และการแปลวรรณคดีก็จะช่วยตอบสนองความปรารถนานี้ได้อย่างดี

ศาสตราจารย์ Walter F. Vella เป็นปราชญ์ฝรั่งอีกผู้หนึ่งซึ่งหลงรักเมืองไทยและวัฒนธรรมไทย ได้อุทิศชีวิตส่วนใหญ่ศึกษาเรื่องของไทย ทั้งได้สร้างงานวิชาการเกี่ยวกับเมืองไทยไว้มากมาย แม้อาจารย์จะเป็นนักประวัติศาสตร์ มิใช่กวีวรรณคดีหรือกวี แต่ก็ได้สนใจศึกษาชีวิตและงานของ **สุนทรภู่** ทั้งได้อุทิศสหายพยายามแปลงานของสุนทรภู่อยู่หลายชิ้น

Lamentations นี้ แปลจาก **รำพันพิลาป** ของสุนทรภู่ และได้ตีพิมพ์เป็นครั้งแรกในหนังสือ Anuson Walter Vella อันเป็นหนังสืออนุสรณ์แสดงความชื่นชมและความรักอาลัยต่ออาจารย์เวลลาผู้จากไป หนังสือนี้เป็นการรวมผลงานบางชิ้นของอาจารย์เวลลาเอง และมีบทความวิชาการเพื่อรำลึกถึงและอุทิศให้อาจารย์อีกส่วนหนึ่ง รวมทั้งมีบรรณานุกรม ผลงานของอาจารย์เวลลาด้วย มหาวิทยาลัยพายัพ เชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยฮาวาย เป็นผู้ร่วมกันจัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์นี้

รำพันพิลาป เป็นผลงานที่รู้จักกันแพร่หลายเรื่องหนึ่งของสุนทรภู่ ดังนั้น แม้ผู้แปลจะมีได้อธิบายเหตุผลที่เลือกแปลงานชิ้นนี้ของสุนทรภู่ เราก็อาจจะพอคาดเดาได้ว่า ผู้แปลเล็งเห็นทั้งคุณค่าและความงามของ **รำพันพิลาป** เช่นเดียวกับนักอ่านวรรณคดีไทย หากจะพิจารณาในแง่ **รส** ของวรรณคดีไทย **รำพันพิลาป** ก็น่าจะเป็นตัวแทนที่ดีของวรรณคดีไทยได้ เพราะมีรสอันเป็นแก่นของวรรณคดีไทย คือ รสโศก และ รสรัก ยิ่งไปกว่านั้น **รำพันพิลาป** ยังมีความน่าสนใจ ในแง่ของโครงเรื่อง ที่กวีใช้ **ความฝัน** เป็นสื่อแสดง **ความหมาย** ในเชิงสัญลักษณ์ และหากจะมองวรรณคดีเป็นข้อมูลประเภทหนึ่งสำหรับไทยศึกษา **รำพันพิลาป** ก็แสดงภาพสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้น่าสนใจในหลายแง่มุม ดังนั้นในจุดเริ่มต้นคือการเลือกสรรเรื่องที่จะนำมาแปลนั้น นับว่าผู้แปลประสบความสำเร็จในขั้นหนึ่งแล้ว

เสน่ห์ในงานของสุนทรภู่ที่นอกจากความเสน่ห์ไพเราะของลำนากลอน และ ความคมคายลึกซึ้งของคารมและความเปรียบในแง่สุภาพและปรัชญาชีวิต **เสน่ห์** ทั้งสองประการนี้เองเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้แปลเป็นอย่างยิ่ง เพราะ

เท่ากับเป็น “อุปสรรค” และ “ข้อจำกัด” ในธรรมชาติของภาษาที่แทบจะทำให้การแปลนั้นเป็นความฝันที่ไม่อาจเป็นจริงได้ ผู้แปลต้องเป็นทั้งกวีและผู้รอบรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทย จึงควร **พยายาม** แปลและถ่ายทอด **เสน่ห์** ของวรรณคดีไทยออกมาให้ปรากฏได้

แม้จะมีอุปสรรคและข้อจำกัดถึงเพียงนี้ บทแปลของอาจารย์เวลลาก็ยังถือว่าเป็น “ความพยายามอันพึงยกย่อง” เพราะแม้จะไม่มีเสียงเสนาะหวานกังวานพริ้งพริ้วในบทแปลมากนัก หรืออาจจะมี **ความขัดเขิน** แทน **ความคมคาย** ในแง่ของสุนทรียะหรือปรัชญาชีวิตที่ปรากฏอยู่บ้าง แต่กล่าวโดยรวมแล้ว บทแปล Lamentations นี้ ก็ยังรักษาวิญญาณวรรณคดีของต้นฉบับไว้ได้ไม่น้อย และเชิงอรรถคำอธิบายที่บรรณาธิการของเล่ม คือ Ronald D. Renard แปลจากเชิงอรรถเดิมอันเป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพ รวมทั้งที่อธิบายเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ก็ช่วยให้งานสื่อความหมายได้ครบถ้วนสมบูรณ์ขึ้นอีก

บางครั้งอุปสรรคและข้อจำกัดก็ทำให้ผู้แปลไม่สามารถจะถ่ายทอด **ความหมาย** อันสมบูรณ์ออกมาได้ เช่น บทครวญที่สุนทรภู่กล่าวถึงตนเองว่า

เหมือนใบศรีมีงานท่านถนอม	เจิมแป้งหอมน้ำมันจันทน์ให้ทรรษา
พอเสร็จการท่านเอาจึงคอง	ต้องลอยมาลอยไปเป็นใบตอง

ความสำคัญของคำว่า **ใบศรี** และ **ใบตอง** ในกลอนบทนี้ กลายเป็นอุปสรรคทางด้านธรรมชาติการแสดงออกของภาษาที่ต่างกัน ผู้แปลไม่อาจหาทางออกได้ จึงจำเป็นต้องแปลโดยรักษาความหมายรวมๆ ไว้ว่า

I'm like the perfumed leaf-made offering,
A thing that's cherished for joyful rites,
But when rites end it's tossed aside
To ride the river's ebb and flow.

ซึ่งก็ได้ความหมายและเห็นภาพตามต้นฉบับเดิม แต่ความงดงามอันเกิดจากความแตกต่างระหว่าง **ใบศรี** กับ **ใบตอง** นั้น จำต้องถูกลบเลือนไปบ้าง

ในบางครั้งผู้แปลอาจจะถือ **สิทธิ์** ที่จะ **ดัดแปลง** บทแปลให้ต่างจากต้นฉบับไป และมีจำต้องแปลเคร่งครัดชนิดวรรคต่อวรรค ด้วยการแปลวรรณคดีนั้น อาจถือเป็นงานสร้างสรรค์ในตัวเองได้พอๆ กับการจรรจนาวรรณคดีเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม **การตีความ** นับเป็นส่วนสำคัญในการแปลวรรณคดี เพราะการตีความนี้จะเป็เครื่องกำหนดถ้อยคำ สำนวน ตลอดจนน้ำเสียงที่ผู้แปลจะนำมาใช้ถ่ายทอดความหมายในงานนั้นๆ

ในงานแปล **Lamentations** นี้ อาจกล่าวได้ว่าผู้แปลประสบความสำเร็จในการรักษา **น้ำเสียง** และ **อารมณ์** ของต้นฉบับไว้ เพราะในบทรำพึงรำพันก็ให้สรักและ **โศก** แก่ผู้อ่านที่ไม่สามารถอ่านต้นฉบับภาษาไทยได้ อย่างไรก็ตาม **การตีความ** ในบางค่านั้นอาจจะมีข้อแย้งได้จากตัวภาษานั้นเอง เช่น ในบทที่กวีรำพันขอพรจากนางเมขลา ให้ได้พบนางสวรรค์ในความฝันของตน ว่า

บวชตะบิงถึงตะบันน้ำจันขึ้น	ยามดึกตื่นได้สังวรวยพรถวาย
เหมือนพระจันทร์กรุณาให้ตายาย	กับกระต่ายแต้มสว่างอยู่กลางวง
เหมือนนอนเจ้าสาวสวรรค์กระสันสาวท	ให้ผุดผาดเพิ่มผลาอาานิสงส์
ได้สมบุญพุนเกิดประเสริฐทรง	ศีลดำรงร่วมสร้างพุททางกูร

ผู้แปลได้ตีความคำว่า “เจ้าสาวสวรรค์” อย่างค่อนข้างตรงตามตัวอักษร ว่า “my bride”

I too ask aid to reach my bride
To bide with me, a reward sweet
We'd know all joys, superb, complete
A mete reward for our meritous ways.

ซึ่งถ้าอ่านตัวบทแปล ก็ดูจะราบรื่นไม่ขัดเขิน และพอเข้าใจได้ว่า my bride มีความหมายใกล้เคียงกับ my love ในภาษากวีนิพนธ์ได้ แต่ในตัวบทภาษาไทยนั้น ผู้ที่อ่านกลอนสุนทรภู่วรรคนี้ย่อมจะเข้าใจได้ดีว่า คำว่า “เจ้าสาวสวรรค์” นั้น ไม่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “เจ้าสาว” เลยแม้แต่น้อย หากเป็น “เจ้า” (สรรพนามบุรุษที่ 2) กับ “สาวสวรรค์” ซึ่งเป็นคำมาขยาย “เจ้า”

ดังนั้นการตีความ “เจ้าสาวสวรรค์” โดยถือตรงตามตัวอักษรที่เขียนเรียงติดกันไปในั้น ก็ทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนไปได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม บทแปลหลายตอนได้สะท้อนให้เห็นความ “สำเร็จ” ของผู้แปล ในอันที่จะก้าวข้ามอุปสรรคทางภาษาได้อย่างน่าชมเชย เช่นในบทราฟนั้นว่า

สายสุดใจไม่หลับจะรับขวัญ
ประโลมแก้วแววตาสุดดวง

ร้องโอดพันพัดชาช้าลูกหลง
ให้อุ่นทรงไสยาสน์ไม่คลาดคลา

ผู้แปลได้ถ่ายทอดอารมณ์และรักษาชื่อเสียงในภาษาเดิมไว้ด้วยการทับศัพท์ชื่อเพลงไทยต่าง ๆ ไว้อย่างราบรื่น

If you weren't sleepy, for you I'd sing
My songs othpan, phatcha, chalukluang.
They'd please my sparkling jewel, my moon
You'd soon relax and sleep content

ในบทพรรณนานั้นอาจนับเป็นการให้ความรู้ทางวัฒนธรรมแก่ผู้อ่านต่างชาติได้ไม่น้อย เพราะแสดงให้เห็นรายละเอียดที่น่าสนใจหลายประการ เช่น ลักษณะสถาปัตยกรรม พิธีกรรมตามเทศกาล ตลอดจนศิลปะด้านต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ผู้แปลได้พยายาม ถ่ายทอดออกมาอย่างค่อนข้างครบถ้วนควรแก่การยกย่อง และในการทับศัพท์นั้นส่วนใหญ่จะมีเชิงอรรถอธิบายความหมาย เป็นการให้ความรู้ความกระจ่างแก่ผู้อ่านอย่างยิ่ง

ถ้าการวินิจฉัยคุณค่าของวรรณคดีเป็นเรื่องยากและสลับซับซ้อน การวินิจฉัยคุณค่าของวรรณคดีแปลก็ดูจะลำบากยิ่งขึ้นไปอีก เพียงการสำรวจอย่างละเอียดว่า แปลถูกต้อง ครบถ้วนตามพยัญชนะและอรรถหรือไม่ ดูจะมีได้ช่วยให้เห็นคุณค่าของงานได้ การถ่ายทอดความหมายและเสน่ห์ของวรรณคดีนั้น ๆ ออกมาได้ใกล้เคียงที่สุดต่างหากที่จะช่วยตัดสินคุณค่าของงานนั้น

แต่ถ้าเราเชื่อว่า การแปลวรรณคดีโดยเฉพาะร้อยกรอง เป็นสิ่งที่ **เป็นไปไม่ได้** เราก็ควรน้อมคารวะผู้ที่มีความองอาจกล้าหาญที่จะ พยายาม พันฝ่าอุปสรรค เพียรกระทำสิ่งที่ **เป็นไปไม่ได้** นั้นให้กลายเป็นจริงขึ้นมา แม้ความจริงนั้นจะดูอ่อนไหวราวกับ **เงาฝัน** แต่จะเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความจริงอันหนักแน่น รวมทั้งเกิดความรักความเข้าใจอันลึกซึ้งต่อไปในอนาคต

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา
ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ

